Det var en gång en tid då det lilla riket på jorden – Småland, med sina mörka skogar, gnistrande sjöar och oändliga rader av stengärdsgårdar – plötsligt blev för trångt för drömmarna. Mellan åren 1850 och 1930 paketerade 1,5 miljoner svenskar sina liv i tunga, järnbeslagna amerikakoffertar och vände blicken västerut.

Det här är inte bara dammiga namn i gamla kyrkböcker. Det är berättelsen om mina rötter – om unga människor i Värnamotrakten som stod inför det svåraste valet i sina liv: att lämna allt de kände till, eller att stanna kvar och bryta ny mark i den steniga myllan.

Hemligheten i den gamla släktbyrån

Historien om våra utvandrare hade kunnat glömmas bort helt och hållet. Under **116 år** – från 1895 ända fram till 2011 – stod en gammal skänk i släktgården i **Norra Brusås**, Hånger. I byråns hemliga lönnfack låg en skatt av gulnade lagfarter, trasiga bouppteckningar och gamla fotografier gömda.

När gården såldes 2011 kom dokumentbunten äntligen fram i ljuset, och med hjälp av släktforskare i släkten började ett fascinerande pussel läggas. Bit för bit uppenbarades namnen på **36 släktingar** från sju olika gårdar och torp runt Värnamo, Tånnö, Voxtorp, Hånger, Kärda, Södra Unnaryd och Bredaryd som alla vågade ta steget över Atlanten.

Gården där allt började – och de två "Kristina"

Ruebo (Rudebo) i Ulås – där generationer föddes och utvandringen tog sin början. Värnamotrakten och utvandrarbygderna i Småland.

Vårt äventyr tar sin början på **Ulås Femtingsgård nr. 1**, även kallad **Ruebo** (idag Rudebo), strax sydost om Värnamo. Här levde hemmansägaren och f.d. torparen **Anders Jönsson** i hela 45 år fram till sin död 1872. Totalt bodde 19 släktingar på gården genom åren, och av dem gav sig hela **10 personer** iväg till USA.

Kanske har du hört talas om Vilhelm Mobergs kända romanfigur Kristina från Duvemåla? I vår egen släkt fanns faktiskt **två verkliga "Kristina från Ruebo"** som reste samma väg ut i det okända:

- **Den första Kristina (Johanna Kristina Andersdotter):** Hon var farfar Anders faster och bröt upp år 1872, bara 28 år gammal. Spåren efter henne leder till storstaden **Chicago**, där hon återfanns på en adress 17 år senare. Vad som sedan hände henne är ett av släktens olösta mysterier.

- **Den andra Kristina (Kristin Jonasdotter):** Hon var farfar Anders kusin. År 1884 hade hon nyligen blivit änka i Sverige. Tillsammans med sin far **Jonas Andersson** (som sålde gården efter att hans fru dött) och fyra syskon begav hon sig till **St. James och Long Lake i Minnesota**. Precis som i böckerna blev livet hårt – hon gick bort där borta endast 37 år gammal.

De äldre syskonen **Elise** (26 år) och **Carl** (23 år) hade redan rest i förväg 1879 och 1881. Carl, som arbetat som dräng och dagsverkare på torpet **Rubbarp** under Källunda herrgård i Kärda, bytte namn till Charles Anderson i det nya landet. De yngsta systrarna som reste med pappa Jonas 1884 var bara tonåringar: **Hannah** var 18 år och lillasyster **Amanda Sofi** bara 12 år.

År 1946 – över sextio år senare – återvände Hannahs yngsta dotter **Edna** till Sverige. Hon stod framför den röda stugan med vita knutar i Ruebo och skrev på baksidan av ett fotografi: "Mors hem i Rubo, Sverige".

Vid Bolmens strand tog Amerika hela potten

Om vi rör oss västerut till sjön Bolmens strand, till gården **Bosebo** i Södra Unnaryd, möter vi ett öde som nästan saknar motstycke. Där växte en syskonskara på sju barn upp – kusiner till morfar Frans.

När amerikafebern slog till här tog det nya landet nästan hela familjen: **sex av de sju syskonen** (fyra bröder och två systrar) utvandrade tillsammans till **St. Paul i Minnesota**. Kvar på gården i Sverige blev bara en enda bror, **Manne**. Eftersom Manne aldrig fick några egna barn, skiftades arvet till syskonen på andra sidan havet, när gården såldes. Många år senare hände något ovanligt: en efterlysning sattes in i en svensk släktforskartidning av släktingarna i Amerika för att hitta släktingar i deras gamla hemland. Efterlysningen uppmärksammades av mina släktforskande släktingar, som fick ta emot besök av svenskamerikaner. Genom deras mor hade dessa svenskamerikaner dessutom anor som sträcker sig ända tillbaka till mitten av 1400-talet i den berömda **Långarydssläkten**.

Från torp och soldattorp till New Yorks skyskrapor – och Kina!

Utvandringen skedde i olika vågor och tog olika vägar beroende på vem i släkten man följer:

- Soldattorpet Kårabo i Tånnö: Här växte morfar Frans upp i en stor syskonskara. Yngste brodern **August** reste till Amerika, men för honom blev ödet tungt och långt ifrån den glänsande amerikanska drömmen. En annan bror, **Sven Tonnquist**, valde en helt annan riktning på kompassen – han reste österut och verkade från 1909 som missionär och föreståndare för ett seminarium i Jingzhou i **Kina**.
- **Kronogård i Tånnö:** Från denna släktgård – som brukats av samma släkt i minst nio generationer och än idag bär namnet Bengtsson – reste två fastrar, en farbror och två sysslingar till Nordamerika.
- **Bredaryd (Östergård och Hamra Lunnagård):** Härifrån utvandrade fyra syskon ur Lundstedtsläkten under 1870- och 80-talen, och senare under 1920-talet tre syskon ur familjen Catoni. En av dem, en son till farmors syster Johanna, reste 1923 men längtade hem och återvände till Sverige tio år senare.
- **Södra Ryd i Hånger:** När 1920-talet led mot sitt slut hade tiderna förändrats. Nu var det inte längre prärien i Minnesota som lockade, utan storstadspulsen på östkusten. Bröderna **Gustav, Eric och Carl Seastrand** (Mina morbröder) lämnade Hånger för **New York-området**. Eric kom tillbaka på besök med sin amerikanska familj sommaren 1950 och tog då klassiska fotografier av släkten framför mangårdsbyggnaden i Norra Brusås. En annan ung man från trakten utvandrade också, men återvände hem till Hånger och gifte sig med brödernas syster – som råkade vara tvilling till en av bröderna i New York!

De som stannade kvar och byggde framtiden

Men vad hände med dem som stannade kvar i Småland? De slet hårt, men skapade också historia på hemmaplan.

År 1895 köpte farfars far **Gustaf Andersson** släktgården i **Norra Brusås**. Säljaren hette **Josef Peterson**, en uppfinningsrik man som i ett litet uthus vid vägen hade börjat tillverka trådhakar till byxor. När Josef sålde gården flyttade han till Anderstorp och Forsheda, där han och hans söner Levi och Natanael lade grunden till flera framgångsrika industriföretag. Det lilla uthuset i Norra Brusås blev istället Gustaf Anderssons smedja.

På gårdarna runt Hånger och Bredaryd växte generation efter generation upp. De cyklade Vättern runt på tunga, enväxlade cyklar på 1930-talet (tills hemlängtan slog till i Askersund och de vände hela vägen hem igen!), de arbetade på Snickar-Per i Hånger och de startade färg- och bygghandlar i Reftele (Gnosjö) och Nässjö.

Och när orkanen **Gudrun** drog fram natten till den 9 januari 2005 och fällde skogen som generationer före dem hade vårdat, kavla de upp ärmarna och planterade nytt.

Trådarna som knyter oss samman idag

Det mest fascinerande med den här släkthistorien är hur alla trådar vävs samman. Släktgrenarna i Värnamotrakten är så tätt sammanflätade att klasskamrater i skolan, arbetskamrater på fabriken och grannar på gårdarna intill varandra ofta visade sig vara sysslingar eller bryllingar – utan att själva veta om det.

Idag sägs det att det finns fler svenskättlingar i Amerika än det bor invånare i Sverige. Någonstans i Minnesota, Chicago eller New York lever idag dina okända släktingar – människor som bär på samma historia, samma småländska envishet och samma rötter som du.

Nästa gång du ser en gammal röd stuga med vita knutar, eller håller i ett gulnat fotografi, vet du att det bär på berättelsen om dem som vågade korsa ett hav – och dem som stannade kvar för att se till att vi finns här idag.

På denna sida finns släktbloggarna. - Övriga släktbloggsidor nås via länkarna i texten på sidan.